

การแทรกซ้อนของภาษาไทยเหนือในการเรียนภาษาไทยกลาง

สุไร พงษ์ทองเจริญ

ภูมิหลัง

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและการเรียนการสอนไม่ว่าจะยึดแนวการสอนด้วยวิธีใด บทบาทของภาษาก็มิได้ลดน้อยลงไป

ประชากรไทยทั่วประเทศใช้ภาษาถิ่นใหญ่ ๆ ในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ ภาษาไทยภาคกลาง ภาษาไทยภาคเหนือ ภาษาไทยภาคใต้ และภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในแต่ละภาษาถิ่นนั้นถึงแม้ว่าจะมีโครงสร้างและคำศัพท์ที่ละม้ายคล้ายคลึงกัน แต่ก็ปรากฏว่ามีความแตกต่างระหว่างเสียงที่เรามักจะพูดกันว่า "เสียงแปร่ง" หรือ "เสียงเหนือ" ยกตัวอย่างเช่น ภาษาไทยกลางเองก็อาจจะแบ่งออกเป็นภาษาถิ่นย่อยออกได้หลายภาษาถิ่นเช่น ภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ในชุมชนกรุงเทพฯ ก็มีความแตกต่างไปจากภาษาที่ใช้อยู่ในชุมชนในท้องที่ ๆ อยู่ไกลออกไปในระยะทางเพียงประมาณ 100 ก.ม. เช่น ในบางอำเภอของจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี สระบุรี และอยุธยา เมื่อเป็นเช่นนี้ถ้าเราแบ่งภาษาถิ่นใหญ่ให้เป็นภาษาถิ่นย่อยลงไปตามลักษณะความแตกต่างของเสียงและคำศัพท์ก็จะมีภาษาถิ่นย่อยทั่วประเทศเป็นจำนวนมากมายเป็นต้นว่า ภาษาไทยเหนือแบ่งออกได้เป็น 5 ภาษาถิ่นย่อย (Brown, 1965) คือ

1. ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดเชียงราย
2. ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดแพร่
3. ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดน่าน
4. ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดลำปาง
5. ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดเชียงใหม่

ในการเรียนการสอนนั้น ถึงแม้ว่าประเทศจะมีได้มีนโยบายภาษาที่ระบุไว้ชัดเจนว่าต้องใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลาง แต่ก็เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่าให้ใช้ภาษาไทยกลาง (ถิ่นกรุงเทพฯ) ในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติเป็นสื่อในการสอน เมื่อเป็นเช่นนี้เด็กไทยทุกภาคต้องเรียนหนังสือที่เขียนขึ้นเป็นภาษาไทยกลางหรือภาษาถิ่นกรุงเทพฯ และครูก็ได้รับคำสั่งให้สอนเป็นภาษาไทยกลางด้วย ผู้เขียนเคยสังเกตการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาตอนต้นในบางจังหวัดทางภาคเหนือ พบว่าครูผู้สอนมีปัญหามากมายในการใช้ภาษาไทยกลางเป็นสื่อในการสอน เพราะเด็กไม่เข้าใจภาษาที่ใช้อยู่ในบท

เรียนเท่าที่เห็นปฏิบัติกันอยู่นั้น ถ้าครูผู้สอนสามารถใช้ภาษาถิ่นได้ก็พยายามแก้ปัญหาโดยการอธิบายเพิ่มเติมด้วยภาษาถิ่นเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ถูกต้องและไม่เสียเวลามากเกินไปในการสื่อสาร เมื่อเป็นเช่นนี้ก็พอจะเห็นได้ว่าครูกลายเป็นผู้ต้องทำบทเรียนเสริมอย่างไม่เป็นทางการเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาษาที่ปรากฏอยู่ในหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ สำหรับเด็กเล็ก ๆ ที่อยู่ในชุมชนที่ใช้ภาษาแม่เป็นภาษาไทยถิ่นเหนือล้วน ๆ นั้นมีความลำบากยิ่งที่จะทำความเข้าใจว่าคำที่ตนกำลังเรียนอยู่นั้นมีความหมายว่าอะไรตัวอย่างเช่น ในหนังสืออ่านภาษาไทยสำหรับประถมปีที่ 1 มีคำศัพท์ธรรมดา ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น "ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก" ก็เป็นคำยากเสียแล้วเพราะในภาษาไทยเหนือนั้น เรียก "ผู้ชาย" ว่า "ป้อจาย" "ผู้หญิง" ว่า "แม่ญิง" และ "เด็ก" ว่า "ละอ่อน" ดังนั้นทันทีที่เด็กเริ่มเรียนหนังสือจึงเท่ากับว่าเด็กต้องเรียนภาษาใหม่โดยไม่มีการเตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมใด ๆ ทั้งสิ้น การเรียนจึงดำเนินไปด้วยความลำบากยิ่ง ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นกับเด็กทั่วไปที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยกลางในชีวิตประจำวันอันเป็นผลกระทบจากความแตกต่างระหว่างภาษาแม่และภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในโรงเรียนระดับต้น ๆ อันได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น รวมทั้งผู้ใหญ่ที่เริ่มเรียนด้วย

โดยหลักวิชา "การวิเคราะห์เชิงแย้ง" (Contrastive Analysis) มีสมมติฐานอยู่ว่า "ความแตกต่างของภาษาที่ 2 และภาษาที่ 1 คือ ปัญหาของผู้เรียน ($L_2 - L_1 = X$)" (Politzer, 1972) ผู้เรียนจะถ่ายทอด (Transfer) ลักษณะจากภาษาของตนเองไปสู่ภาษาที่ตนเรียน ถ้าหากการถ่ายทอดนั้นเข้ากันได้กับภาษาที่ตนเรียนก็เป็นการส่งเสริม (Facilitation) แต่ถ้าเข้ากันไม่ได้ก็ถือว่าเป็นการแทรกซ้อน (Interference) ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน

ใน พ.ศ. 2524-2526 ภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนภาษาไทยกลางของเด็กที่เริ่มเรียน (ระดับ ป.1-ป.3) ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่าเด็กในกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาทั้งในด้านความเข้าใจและการตีความของคำศัพท์รวมทั้งสำนวนที่ปรากฏในหนังสือเรียน ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านั้นได้เรียนคำและสำนวนต่าง ๆ เหล่านั้นไปแล้ว เพราะเด็กยังคงแปลความหมายของศัพท์และสำนวนที่เลือกมาด้วยความหมายในภาษาถิ่นของตนหรือเดาความหมายใหม่ที่ผุดผ่องออกไป นอกจากนั้นยังมีปัญหาในการใช้ภาษาไทยกลางอีกด้วย ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า การแทรกซ้อนของภาษาถิ่นที่เป็นภาษาแม่ของเด็กนั้น มีอิทธิพลจริง

สำหรับบทความนี้จะเสนอ เรื่องของการแทรกซ้อนเฉพาะเรื่องของเด็กในภาคเหนือเท่านั้น

ขั้นตอนในการศึกษาความแทรกซ้อนของภาษาไทยเหนือในการเรียนภาษาไทยกลาง

1. รวบรวมความแตกต่างของภาษาไทยกลาง (ไทยถิ่นกรุงเทพ) และไทยเหนือ (ไทยถิ่นเชียงใหม่) ทั้งในด้านคำและเสียงตามลักษณะของการวิเคราะห์เชิงแย้ง
2. ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เลือกจังหวัดเชียงใหม่และลำปางเป็นตัวแทนของภาษาไทยเหนือ โดยอาศัยเหตุผลทางเอกภาพของภาษา กล่าวคือ ภาษาที่ใช้ในจังหวัดเชียงใหม่และลำปางเป็นตัวแทนของภาษาที่คนภาคเหนือส่วนใหญ่ใช้เพราะประชากรในจังหวัดเชียงใหม่และลำปางใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนประชากรในจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และลำปางใช้ภาษาที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดลำปาง
3. เลือกอำเภอที่จะทำการเก็บข้อมูลโดยใช้หลักการพิจารณาว่าเป็นอำเภอรอบนอกของจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง
4. เลือกศึกษาเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางในอำเภอรอบนอกที่กำหนดในข้อ 3 จังหวัดละ 150 คน เหตุที่เลือกเด็กในอำเภอรอบนอกเพื่อตัดตัวแปรอื่นอาจจะเกิดขึ้นได้จากการที่เด็กในตัวเมืองอาจจะได้รับอิทธิพลของการสื่อสารต่าง ๆ แบบ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งการได้สัมผัสกับบุคคลจากภาคกลางที่ไปตั้งรกรากหลักฐานในตัวเมือง หรือไปเยี่ยมเยียนชั่วคราว เช่น นักธุรกิจ หรือนักท่องเที่ยว
5. สร้างข้อทดสอบจากการรวบรวมปัญหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารการวิเคราะห์เชิงแย้ง การสัมภาษณ์ครูและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และการศึกษาคำและสำนวนในหนังสือเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ว่ามีการใช้ภาษาไทยกลางอย่างใดที่แตกต่างไปจากภาษาไทยถิ่นเหนือ อันอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการเรียนรู้ได้ ข้อทดสอบนี้แบ่งออกเป็นข้อทดสอบความเข้าใจและการใช้ภาษา
6. นำข้อทดสอบไปทดลองกับเด็กภาคเหนือที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
7. นำข้อทดสอบมาปรับปรุงแก้ไข
8. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง
9. วิเคราะห์และรวบรวมปัญหาจากแบบสอบถาม

ผลของการวิเคราะห์

1. ผลของการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ภาษาไทยกลาง (ไทยถิ่นกรุงเทพฯ) และภาษาไทยเหนือ พบความแตกต่างส่วนใหญ่เป็นเรื่องของศัพท์และความหมาย รองลงมาคือเรื่องของเสียง ในที่นี้ขอแสดงความแตกต่างอย่างสรุปโดยเน้นที่ภาษาไทยเหนือ และเพื่อความสะดวกในการอ่านและการพิมพ์ จึงขอใช้สัญลักษณ์สำหรับหน่วยเสียงสระและพยัญชนะด้วยตัวอักษรภาษาไทย และแสดงระดับเสียงวรรณยุกต์ด้วยตัวเลขสัญลักษณ์ที่ใช้อยู่เป็นชุดเดียวกับที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาไทยกรุงเทพฯ - ไทยเชียงใหม่ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จรรยา บุญพันธ์ และคณะ, 2524)

1.1 ความแตกต่างในด้านเสียง

หน่วยเสียงพยัญชนะ ภาษาไทยเหนือมีเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง ขาดหน่วยเสียง /ร/ และ /ช/ ของภาษาไทยกลาง แต่มีหน่วยเสียงนาสิกเกิดที่เพดานแข็งเพิ่มขึ้น 1 หน่วยเสียง คือ /ญ/ หน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมดคือ /พ/, /ท/, /ค/, /ป/, /ต/, /จ/, /ก/, /อ/, /บ/, /ด/, /ฟ/, /ข/, /ฮ/, /ม/, /น/, /ญ/, /ง/, /ล/, /ว/, /ย/, ในจำนวนหน่วยเสียงทั้ง 20 เสียงนี้เกิดในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทุกเสียง ส่วนหน่วยเสียงที่เป็นพยัญชนะท้ายมีได้เพียง 8 เสียง คือ /บ/, /ด/, /ก/, /ม/, /น/, /ง/, /ว/ และ /ย/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะประสมเพียง 2 คู่คือ /คว/ และ /กว/ แต่ปรากฏในภาษาน้อยมาก

หน่วยเสียงสระ ภาษาไทยเหนือมีหน่วยเสียงสระเดี่ยวและสระประสมเช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ภาษาไทยเหนือทั้ง 5 ภาษาถิ่นย่อยมีความแตกต่างกันทางเสียงวรรณยุกต์ เพื่อความสะดวกในการเสนอผลของการวิเคราะห์ครั้งนี้ จึงขอแสดงข้อมูลด้วยภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ 8 หน่วยเสียง โดยมีหน่วยเสียงที่คล้ายกับในภาษาไทยกลาง 5 เสียง และแตกต่างออกไป 3 หน่วยเสียง ดังนี้ :-

เสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำขึ้น (low-rising)

ใช้หมายเลข 1 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/มา¹/ ออกเสียง "หมา"

เสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลางระดับ (mid-level)

ใช้หมายเลข 2 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/เฮา²/ ออกเสียง "เฮา"

เสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เสียง ต่ำ-ตก (low-falling)

ใช้หมายเลข 3 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/เฮา³/ ออกเสียง "เห่า"

เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เสียง สูง-ตก (high-falling)

ใช้หมายเลข 4 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/นุง⁴/ ออกเสียง "นุ่ง"

เสียงวรรณยุกต์ที่ 5 เสียง สูง-ตก (high-falling) และเส้นเสียงปิด

ใช้หมายเลข 5 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/เขีย⁵/ ออกเสียงคล้ายกับ "เสีย" ในภาษาไทยกลาง แต่เพี้ยนไปเล็กน้อย เพราะภาษาไทยกลางไม่มีเสียงวรรณยุกต์นี้

เสียงวรรณยุกต์ที่ 6 เสียง สูง-ขึ้น-ตก (high-rising-falling)

ใช้หมายเลข 6 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/เจา⁶/ ออกเสียงคล้ายกับ "เจ้า" ในภาษาไทยกลาง แต่เพี้ยนไปเล็กน้อย ภาษาไทยกลางไม่มีเสียงวรรณยุกต์นี้

เสียงวรรณยุกต์ที่ 7 เสียง กลาง-ขึ้น (mid-rising)

ใช้หมายเลข 7 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/เจิบ⁷/ ออกเสียงคล้ายกับ "เจิบ" ในภาษาไทยกลาง แต่เพี้ยนไปเล็กน้อย ภาษาไทยกลางไม่มีเสียงวรรณยุกต์นี้

เสียงวรรณยุกต์ที่ 8 เสียง สูง-ขึ้น (high-rising)

ใช้หมายเลข 8 สำหรับเสียงวรรณยุกต์นี้ เช่น

/ตุก⁸/ ออกเสียงคล้ายกับ "ตุ๊ก" ในภาษาไทยกลาง แต่เพี้ยนไปเล็กน้อย ภาษาไทยกลางไม่มีเสียงวรรณยุกต์นี้

1.2 ความแตกต่างในด้านคำศัพท์และความหมาย

ในการวิเคราะห์เชิงแก่นนั้นพบว่ามีคำศัพท์จำนวนไม่ใช่น้อยที่แตกต่างกันในภาษาไทยกลางและภาษาไทยเหนือ ลักษณะของความแตกต่างที่สำคัญแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1.2.1 คำศัพท์คำเดียวกันอาจจะมีเสียงคล้ายกันหรือเพี้ยนกันไปบ้าง แต่มีความหมายต่างกัน ตัวอย่างเช่น

- คำไทยถิ่นกรุงเทพ "ผิด (กัน)" และคำไทยถิ่นเหนือ /พิค⁷ (กัน) ในประโยคว่า "มานะกับสำราญผิดกัน" ในภาษาไทยเหนือมีความหมายว่า "มานะกับสำราญโกรธกัน (ทะเลาะกัน)"

- คำไทยถิ่นกรุงเทพ "(น่า) เอ็นดู" และคำไทยถิ่นเหนือ /เอ็น³ดู²/ หรือ /อิน³ดู²/ ในประโยคว่า "เด็กคนนี้น่าเอ็นดู" ในประโยคว่า "เด็กคนนี้น่าเอ็นดู" ในภาษาไทยเหนือมีความหมายว่า "เด็กคนนี้น่าสงสาร"

1.2.2 ทั้ง 2 ภาษาใช้คำและเสียงต่างกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

<u>ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพ</u>	<u>ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่</u>
กระโดด	/วิต ⁸ /
ตะโกน	/เอ็น ⁵ /
วิ่ง	/โลน ⁴ /
เที่ยว	/แฉว ³ /
หัวเราะ	/ไค ⁴ ฮัว ¹ /
ทำ	/เญียะ ⁸ /
ทำงาน	/เญียะ ⁸ กาน ¹ /
ทำกับข้าว	/เญียะ ⁸ กิน ¹ /
สร้าง	/แบ่ง ⁷ /
เสื่อ	/เขีย ⁵ /
กางเกง	/เตว ³ /
ผ้าเช็ดหน้า	/พา ⁵ ชี ³ แจ้ง ³ /
บวบ	/บะ ³ นอย ² /

ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่

แตงกวา	/บะ ³ แตง ¹ /
ผักตำลึง	/ผัก ⁷ แค ⁴ /
แตงโม	/บะ ³ เต้า ⁵ /
มะละกอ	/บะ ³ โกย ⁵ เตต ⁴ /
น้อยหน้า	/บะ ³ นอย ⁵ แน ⁵ /
ريب เร่ง	/ฟ้ง ⁴ /
ล้อเลียน	/เพี้ยก ⁸ /
เท่านั้น, เท่านั้น	/ตะ ⁸ อัน ⁶ /, /ตะ ⁸ อี ⁵ /
เท่าไร	/ตะ ⁸ ไค ² /
ทำไม	/จะ ⁸ ไค ² /
ทำอะไร	/เญยะ ⁸ ญ้ง/
ทุกเมื่อ	/กู ⁴ เตื่อ ⁴ /

2. ผลของการศึกษาปัญหาของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง โดยสรุป

2.1 ปัญหาที่พบในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น

ในการสังเกตเด็ก การสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งถือว่าเป็นผู้เริ่มเรียน ปรากฏว่านักเรียนมีปัญหาในความเข้าใจภาษาพูดของคนภาคกลาง ทั้งเด็กเองก็ไม่อยากจะพูดตอบหรือถ้าพูดได้ตอบก็มีปัญหาในการออกเสียงส่วนใหญ่จึงหลีกเลี่ยงโดยการตอบเป็นภาษาไทยเหนือในการเขียนโดยอิสระเด็กก็มักจะใช้ภาษาไทยเหนือปะปนเข้ามาด้วย

ในการสังเกตการสอนในห้องเรียนพบปัญหาที่เกิดจากการแทรกซ้อนของภาษาไทยเหนือในภาษาไทยกลางดังนี้

2.1.1 ความเข้าใจภาษาไทยกลาง

ในห้องเรียนครูพูดภาษาไทยกลาง (หรือพยายามพูดภาษาไทยกลาง เพราะมีผู้แปลกหน้าเข้าไปนั่งดูอยู่) มีคำอธิบายเป็นภาษาไทยเหนือแทรก ในบางครั้งครูก็พูดภาษาไทยเหนือโดยตลอด และแจ้งว่านักเรียนฟังคำอธิบายเป็นภาษาไทยกลางไม่เข้าใจ

การที่มีหนังสือแบบเรียนเพียงหนึ่งเล่ม แต่ใช้ทั้งประเทศโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของภาษาถิ่น ทำให้ครูต้องรับภาระในการที่จะทำความเข้าใจกับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับคำศัพท์ที่มีอยู่ในบทเรียน แม้แต่คำศัพท์ที่คนภาคกลางทุกคนรู้จัก เช่น "ส้ม/ชม⁵/ภาษาไทยเหนือใช้คำนี้หมายถึงผลไม้ทุกชนิดที่มีรสเปรี้ยว สำหรับความหมายของ "ส้ม" ที่ตรงกับในภาษาไทยกลางนั้น ภาษาไทยถิ่นเหนือเรียกเป็นชนิดย่อย ๆ ลงไป เช่น เรียก "ส้มเกลี้ยง" ว่า /มะ³เกียง⁵/ "ส้มซ่า"/มะ³ซุน¹/ "ส้มโอ" /มะ³โอ²/ ถึงแม้ว่าคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันก็มีความแตกต่างกัน เช่น คำแสดงความขอบคุณภาษาไทยเหนือใช้ /ญิน²ดี²/ หรือ /ญิน²ดี²นิก⁸/ และการขอโทษ /ช³มา² เตอะ⁸/ คำอธิบายเหล่านี้เป็นการเพิ่มภาระให้กับครูผู้สอนที่จะต้องทำขึ้นเอง เป็นการอธิบายด้วยปากเปล่าเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจในขณะนั้นมีได้มีบทเรียนในการช่วยฝึก เด็กจึงขาดความคงทน (retention) ในความเข้าใจ

2.1.2 การพูดและการออกเสียง

นักเรียนสนทนาได้ตอบระหว่างกันด้วยภาษากทยเหนือทั้งสิ้น แม้แต่ในการพูดกับครูในห้องเรียน นักเรียนบางคนและบางห้องก็ใช้ภาษาไทยเหนือโดยตลอด หรือบางครั้งก็พูดภาษาไทยกลางปนกับภาษาไทยเหนือ เช่น "คุ้ยกับ สมใจตัว เลียตออกเต็มปากเลยคับ" (ครูครับ สมใจหกล้มเลือกออกเต็มปากเลยครับ) ปัญหาในลักษณะนี้พบบ่อยครั้งในเวลาที่นักเรียนอ่านออกเสียง เช่น นักเรียนอ่าน "เครื่องบิน" เป็น "เคี้ยงบิน" และ "เปล่าเปลี่ยว" เป็น "ปาวเปว"

2.1.3 ในการขอกุสุมุดแบบฝึกหัดเขียน พบว่าในการเขียนเรียงความและจดหมายซึ่งนักเรียนเขียนเอง พบว่านักเรียนใช้สำนวนในภาษาไทยเหนือ เช่น "เมื่อวันทิดฉันไปเที่ยวในเวียง" (วันทิด = วันอาทิตย์/วัน²ดี⁷) "เวียง = เมือง/เวียง²/ และ "เมื่อวานหนูเจ็บหัวจึงมาโรงเรียนไม่ได้" ในที่นี้ "เจ็บหัว" คือ ปวดศีรษะ (/เจ็บ⁷ ฮัว¹)

2.2 ปัญหาความเข้าใจ แบ่งออกเป็นปัญหาในการฟังและปัญหาความเข้าใจศัพท์ในแบบเรียน

2.2.1 ปัญหาความเข้าใจ แบ่งออกเป็นปัญหาในการฟังและปัญหาความเข้าใจศัพท์ในแบบเรียน

2.2.1.1 ปัญหาในการฟัง แบ่งออกเป็น

- ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำ
- ปัญหาเกี่ยวกับเสียงพยัญชนะและสระ

2.2.1.2 ปัญหาความเข้าใจคำศัพท์ในแบบเรียน แบ่งออกเป็น

- คำศัพท์ธรรมดาในชีวิตประจำวัน

- คำศัพท์ยากและสำนวน
- คำศัพท์ที่เป็นภาษาราชการหรือคำศัพท์ทางวิชาการ

2.2.2 ปัญหาในการใช้ภาษา แบ่งออกเป็น

2.2.2.1 ปัญหาในการใช้คำ

2.2.2.2 ปัญหาในการพูดหรือออกเสียง

1. ปัญหาความเข้าใจ

ก. ปัญหาในการฟัง ใช้ข้อทดสอบที่ประกอบด้วยประโยคซึ่งมีคำหรือวลีเดียวกันทั้งในภาษาไทยกลางและภาษาไทยเหนือแต่ให้ความหมายต่างกัน และให้ตัวเลือกเป็นการแปลความหมายของประโยค ในที่นี้แสดงข้อทดสอบทั้งที่เป็นการทดสอบความหมายของคำและทดสอบการฟังเสียงสระและพยัญชนะ

ตัวอย่างประโยคในภาษาไทยกลาง คำที่นำมาทดสอบและตัวเลือก ความหมายของคำในภาษาไทยเหนือ

ช่วยหยิบหอมให้ทีซี

หอม

/ฮอม⁴/ในภาษาไทยเหนือมักจะหมายถึง

(ตัวเลือก : เครื่องแกง

กะเทียม ถ้าเป็นหอมมักจะเรียกว่า

เปลือกสีขาวหรือสีแดง)

"หอมแดง"

เมื่อยากจะข้อแก้ว

แก้ว

/แกว⁵/ หมายถึง พลอยที่ใส่หัวแหวน

(ตัวเลือก แก้วสำหรับทำ

หรือถ้วยแก้วก็ได้ แต่มักจะหมายถึง

หัวแหวนหรือสำหรับค้ำน้ำ)

พลอยมากกว่า

นุญตาอายุ 45 ปี แต่ยังคง

หนุ่มอยู่

หนุ่ม

/นุ³/ หมายถึง "อายุน้อย" อาจจะ

(ตัวเลือก : นุญตาเป็น

เป็นหญิง (สาวในภาษาไทยกลาง)

หญิงหรือชาย)

หรือ ชาย (หนุ่มในภาษาไทยกลาง)

ก็ได้

ในบางครั้งยังใช้คำว่า /นุ³/ กับ ผักหรือผลไม้ก็ได้ ในความหมายของ "อ่อน, ใหม่ หรือ สด"

<u>ตัวอย่างประโยคในภาษาไทยกลาง</u>	<u>คำที่นำมาทดสอบและตัวเลือก</u>	<u>ความหมายของคำในภาษาไทยเหนือ</u>
ทิมสีเหลือ <u>แพ</u> ทิมสีฟ้า	แพ (ตัวเลือก : ทิมสีเหลือง ได้ค แขนมากหรือน้อยกว่า ทิมสีฟ้า	/แพ ⁶ / หมายถึง "ชนะ" ส่วนคำที่ หมายความว่า "แพ" คือ /กาน ⁶ /
นั่นเหลือ <u>เปื่อน</u> นะ	เปื่อน (ตัวเลือก : เลื่อสกปรก หรือเลื่อของเด็กที่นักเรียน เล่นด้วย	/เปื่อน/ นักเรียนสับสนระหว่างเสียง /พ/ และ /ป/ ในภาษาไทย เหนือ บางครั้งออกเสียงเป็น /เปียน ⁴ / ส่วนคำว่า "เปื่อน" ออกเสียง เป็น /เปื่อน ⁵ / หรือ /เปียน ⁵ /
ครู <u>อยู่</u> หน้าโรงเรียน	กู (ตัวเลือก : คนสอนหนังสือ หรือร่อนน้ำ)	ภาษาไทยเหนือไม่มีเสียงควบกล้ำของ /คร/ นักเรียนมักจะออกเสียง คำว่า "ครู" ว่า /กู ² / ส่วนคำว่า "กู" ใช้คำ ว่า "ร่อนน้ำ" /ซอง ⁴ นัม ⁶ / เมื่อได้ยินประโยคนี้นักเรียนจึง เข้าใจว่า "ครูอยู่หน้าโรงเรียน"
เขาเขียนรูป <u>เลื่อ</u>	เลื่อ (ตัวเลือก : รูปของสัตว์ หรือรูปที่ไม่สวย)	ภาษาไทยเหนือมักจะใช้เสียง เื่อ มากกว่าเสียง "เื่อ" คำว่า "เลื่อ" ในภาษาไทยเหนือคือ /เชื่อ ¹ / ดังนั้นเมื่อนักเรียนได้ ยินประโยคนี้จึงเข้าใจว่า "เขา เขียนรูปเลื่อ"

ในการทำข้อทดสอบปรากฏว่านักเรียนเลือกข้อที่มีความหมายเบนไปทางภาษาไทยเหนือสูงกว่า

ข. ปัญหาความเข้าใจคำศัพท์ในแบบเรียน

ข้อสอบส่วนนี้สร้างขึ้นจากการรวบรวมคำศัพท์ที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากหนังสือภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ของกรมวิชาการ คำศัพท์เหล่านี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. คำศัพท์ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันทั้งในภาษาไทยกลางและไทยเหนือ แต่ใช้คำที่ต่างกัน

ตัวอย่าง	ภาษาไทยกลาง	ภาษาไทยเหนือ (เชียงใหม่)
	มะละกอ	/นะ ³ โกย ⁵ เตต ⁴ /
	สับปะรด	/บะ ³ คะ ³ นัต ⁷ /
	ทุหนวก	/ฮู ¹ ลิง ³ /
	ป๊อบ	/โป ⁵ /
	เลอะเทอะ	/เพอะ ⁷ /

ในข้อสอบแบบปรนัยนั้น นักเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 เลือกตัวเลือกที่ผิด เช่น "มะละกอ" นักเรียนเลือก "ผัก" "สับปะรด" นักเรียนเลือก "รดตัดหญ้า" และ "เลอะเทอะ" นักเรียนเลือก "เสียหาย"

2. คำศัพท์ที่ยากในลักษณะเป็นส่วนในภาษาไทยกลาง หรือเป็นคำศัพท์บัญญัติ แต่ภาษาไทยเหนือใช้ภาษาธรรมดา หรือมีส่วนพิเศษต่างจากภาษาไทยกลาง

ตัวอย่าง	ภาษาไทยกลาง	ภาษาไทยเหนือ (เชียงใหม่)
	ดิฉันนินทา	/เลา ⁴ ควัน ¹ / "เล่าขวัญ"
	สาหัส	/เป็น ¹ นก ⁷ / "เป็นมาก"
	สารภาพ	/ฮับ ⁸ พิต ⁷ / "รับผิด"
	สงบเสงี่ยม	/เจียม ² ตัว ¹ / "เจียมตัว"
	ประนมมือ	/ไว ⁵ / "ไหว"

3. คำศัพท์ที่เป็นภาษาราชการ หรือคำศัพท์ทางวิชาการ เป็นคำศัพท์ที่ไม่มีในภาษาไทยเหนือ เช่น สัญลักษณ์ อาคาร อนุสาวรีย์ ทางสาธารณะ พิจารณา ตระหนัก คำศัพท์เหล่านี้

เรียนทำไม่ได้ถึงร้อยละ 40

2. ปัญหาในการใช้ภาษา

ก. ปัญหาในการใช้คำ

ข้อทดสอบส่วนนี้ประกอบด้วยคำ 40 คำ ซึ่งนักเรียนใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน และนักเรียนเกิดความสับสนเพราะทั้ง 2 ภาษาใช้คำที่แตกต่างกัน เช่นภาษาไทยกลางเรียกคนที่ตัวไม่สูงกว่า "เตี้ย" แต่ในภาษาเหนือเรียกว่า "ต่ำ" ในขณะที่ "ต่ำ" หมายถึง "มีฐานะไม่ทัดเทียมคนอื่น" ในภาษาไทยกลาง

ผลของข้อทดสอบส่วนนี้น่าสนใจมาก เพราะแสดงถึงความยุ่งยากที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่จะต้องเลือกใช้คำซึ่งมีอยู่ในทั้ง 2 ภาษา แต่ให้ความหมายแตกต่างกัน หลายคำในจำนวนนั้นหากใช้ผิดอาจจะสื่อความหมายไม่ได้เลยก็ได้ ในตัวอย่างที่แสดงต่อไปนี้เป็นแบบตัวเลือกให้นักเรียนเติมคำในช่องว่าง ส่วนตัวเลขที่อยู่ข้างหลังคำนั้น แสดงถึงความเป็นร้อยละที่นักเรียนเลือกตอบ และเครื่องหมาย x ข้างท้ายของตัวเลือกแสดงถึงคำที่ใช้ในภาษาไทยเหนือในบริบทนั้น ๆ

ตัวอย่าง

1. เขา _____ เลื้อ
 - ก. ใส่ (71.76)
 - ข. นุ่ง (27.32) ×
2. ควายชอบนอนแช่น้ำใน _____
 - ก. บวก (81.48) ×
 - ข. บ่อ (15.28)
3. เขาชอบกินข้าวกับ _____
 - ก. ขึ้นเค็ม (42.13) ×
 - ข. เนื่อเค็ม (54.17)
4. มานะทำงานเหนื่อยตลอดวัน เขาจึงเข้านอน _____ กว่าทุกวัน
 - ก. เร็ว (35.19)
 - ข. เข้า (64.35) ×
5. ห้องนี้ _____ เหลือเกิน
 - ก. แคบ (53.24)
 - ข. กีด (44.44) ×
6. มานีทำมิดี _____ สุวรรณ
 - ก. บาดมือ (63.43)
 - ข. จับมือ (34.72) ×

- [illegible]

19. มาลีหกล้ม เขาเจ็บหน้าแข้ง _____ เดี่ยว
ก. นิด (71.76) ข. จน (57.41)
20. คำนี้นพระจันทร์ไม่ _____ เลย
ก. งาม (25.46) × ข. สวย (74.54)
21. แถวนั้นคินไม้ดี ต้นไม้จึงไม่ _____ เลยสักต้น
ก. งาม (53.24) ข. ใหญ่ (46.3) ×
22. หมาบ้านนั้นคุมาก ระวังมันจะ _____ เอา
ก. กัด (68.06) ข. ขบ (31.74) ×
23. สิ่งที่เขาบอกเธอนั้น _____ แล้ว
ก. แหม่น (31.02) × ข. ถูก (68.06)

ข. ปัญหาในการพูดและออกเสียง

ข้อสอบประกอบด้วยวลี 40 วลี แต่ละวลีมีคำที่เป็นปัญหาในการออกเสียงของเด็กในท้องถิ่นเหนือ ให้นักเรียนอ่านออกเสียงวลีเหล่านั้นครั้งละ 1 คน วลีที่นำมาทดสอบ เช่น แปรงฟัน เกี้ยวข้าว กว้างขวาง เจ็บป่วย เกลือเค็ม กวักมือ ฉำฉา ของเหลว

จากการทดสอบปรากฏว่านักเรียนมีปัญหาในการออกเสียง ดังนี้

1. เสียงพยัญชนะเดี่ยว

ออกเสียง /พ/ เป็น /พ/ และ /พ/ เป็น /พ/

" /ค/ " /ก/

" / ၄ / " / ၈ /

" / ង / " / ឃ /

" 12/ " 12/

2. เสี่ยงพัยณฺชนะประสม

ออกเสียง /กว/ เป็น /ทว/ และ /ก/

" /คว/ " /ก/

" /ປຣ/ " /ປ/

" /ปล/ " /ป/

ออกเสียง	/ตร/	เป็น	/ต/
"	/คร/	"	/ค/
"	/กล/	"	/ก/

3. เสียงสระเดี่ยว

ออกเสียง	/แ-/	เป็น	/แะ-/
"	/า-/	"	/ะ-/
"	/โ-ะ/	"	/โ-/
"	/เ-/	"	/เีย-/ และ /แ-/

4. เสียงสระประสม

ออกเสียง	/เีย-/	เป็น	/เ-/
"	/เือ-/	"	/เีย-/ และ /เือ-/
"	/ัว-/	"	/โ-/

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขข้อหาในการเรียนภาษาไทยกลางของเด็กในภาคเหนือ

การแก้ไขควรแยกออกเป็น 2 ลักษณะ

1. การปรับปรุงหนังสือเรียน
2. การปรับปรุงวิธีสอนภาษาไทยกลางสำหรับนักเรียนในภาคนี้โดยเฉพาะ

การปรับปรุงหนังสือเรียน

ในปัจจุบันนี้นักเรียนชั้นประถมที่อยู่ในระดับการศึกษาเดียวกันทั่วประเทศไทยใช้หนังสือเรียนชุดเดียวกันโดยมิได้มีการคำนึงถึงความแตกต่างของภาษาถิ่นของนักเรียน การใช้หนังสือเรียนชุดเดียวกันดังที่ได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านานนี้ทำให้เพิ่มภาระแก่ครูผู้สอนชั้นต้น ๆ อย่างมากในการที่จะต้องเพิ่มคำอธิบายเพื่อช่วยให้นักเรียนของตนมีความเข้าใจเนื้อหาที่อยู่ในหนังสือเรียน ส่วนที่ครูเพิ่มเติมนั้นมิได้มีบทเรียนที่แน่นอนทั้งยังขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสนใจของครูที่มีต่อการเรียนของนักเรียนด้วย เพราะเป็นสิ่งที่ครูทำขึ้นเองโดยมิได้มีผู้ใดแนะนำหรือเสนอแนะ หากครูปราศจากความสนใจในการสอน นักเรียนก็จะขาดผลประโยชน์ส่วนนั้นไป

จากการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเหนือเป็นเครื่องยืนยันว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือแตกต่างจากภาษาไทยกลาง (ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพ) เป็นอันมาก เมื่อนักเรียนเริ่มมาเรียนภาษาไทยกลางจึงคล้ายกับนักเรียนเริ่มเรียนภาษาใหม่หนึ่งภาษา ในขณะที่นักเรียนใช้ภาษาไทยกลาง ลักษณะการแทรกซ้อนของภาษาไทยเหนือจึงปรากฏชัดเจนมาก นอกจากนั้นการที่ผู้เรียนต้องเรียนแบบเรียนเป็นภาษาไทยกลางทันทีที่เริ่มเรียนจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสับสนและความไม่เข้าใจกับผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีแบบเรียนหนึ่งชุด เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนภาคเหนือโดยเฉพาะ ในบทเรียนชุดนี้ควรมีบทฝึกหลาย ๆ แบบ และมีวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนสามารถออกเสียงสระและพยัญชนะของภาษาไทยกลางได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว พร้อมทั้งสอนการใช้คำศัพท์ของภาษาไทยกลางที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนภาคเหนือด้วย การเตรียมความพร้อมนี้ควรจัดขึ้นระยะหนึ่งก่อนที่นักเรียนจะเริ่มเรียนหนังสือเรียนที่เขียนเป็นภาษาไทยกลาง

2. ควรมีแบบเรียนเสริมให้กับนักเรียนชั้นประถมในภาคเหนือ โดยอธิบายคำศัพท์ที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนภาคเหนือเป็นการเพิ่มเติมในทุกวิชาตลอดชั้นประถมปีที่ 1 ถึงปีที่ 6

การปรับปรุงวิธีสอน

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาในภาคเหนือเป็นจำนวนไม่น้อยที่ต้องพูดภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยกลางปนภาษาไทยเหนือเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนซึ่งเขียนเป็นภาษาไทยกลาง ส่วนนักเรียนก็ยังคงใช้ภาษาไทยเหนือในห้องเรียน ข้อมูลเหล่านี้เป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นว่านักเรียนเรียนภาษาไทยกลางอย่างผิวเผินและไม่สามารถใช้ภาษาไทยกลางได้จริงอย่างน้อยก็ในระยะที่เรียนอยู่ในชั้นประถมปีที่ 1 - 3 ปัญหาข้อนี้อาจจะแก้ไขปรับปรุงวิธีสอนดังนี้

1. ควรจะสอนภาษาโดยการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนใช้ภาษาไทยกลางเพื่อให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการใช้ภาษาไทยกลางเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร

2. ควรจะอาศัยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มใช้กิจกรรมนันทนาการในการจัดคู่ฝึก หรือแบ่งกลุ่มขนาดต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 - 8 คน แล้วแต่ชนิดของกิจกรรม เพื่อฝึกให้นักเรียนใช้ภาษาไทยกลางในการสนทนาและการโต้ตอบสอบถาม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยให้นักเรียนรู้สึกสนุกและเกิดความเคยชินที่จะใช้ภาษาไทยกลางเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การฝึกในลักษณะนี้จะช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาไทยกลางได้อย่างคล่องแคล่วแม่นยำ และจะสามารถใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารได้

เอกสารอ้างอิง

ภาควิชาภาษาศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524.

การศึกษานันทของเด็กภาคเหนือในการเรียนภาษาไทยกลาง

จรรยา บุญพันธ์และคณะ 2524. พจนานุกรมภาษาไทยกรุงเทพ - ไทยเชียงใหม่ ภาควิชาภาษาศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Brown, J. Marvin, 1965. From Ancient Thai to Modern Dialect. Bangkok :
Social Science Association Press of Thailand.

Politzer, Robert, 1972. Linguistics and Applied Linguistics : Aims and
Methods. Philadelphia , Pa : The Center for Curriculum Development.
Inc.